

„EDINOST“

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jedan mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesec . . . 3.— : . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— : . . . 9.— za vse leto . . . 12.— : . . . 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglašje se računsko po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega uvadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker ne frankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnništvo* ulica Molino picolo hšt. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprište reklamacije se prosto postnino.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„P edinosti je moč“.

Dve sestri: pobožnost in narodnost.

(Dalje)

1. Toliko pobožnost kolikor narodnost imati jeden in isti izvor:

Ako si razgledamo vso zemljo, ako si poiščemo tudi najoddaljenih narodov, morda bi našli rodov in plemen brez občine in uprave, brez zakonov, brez mest, brez znanj, celó tudi brez domovine; ali nikjer ga ni kraja brez vere in nabožnosti; tudi med divjaki najdemo cerkev, oltarjev in žrtev.

Pobožnost je hčerka božja, koja nas vodi k Bogu, ona je cvet in duh bogočastja in najiskrenejša vejica bogoslužja. Pobožnost je ona znamenita sposobnost človeške duše, s katero pomočjo se le-ta trga od vsega, kar je nizkega in pozemeljskega, a se na krilih goreče ljubavi dviga k prestolju božjemu in k večjemu kraljestvu. Kar je božanskega v nas, le-tó je mogla zanetiti samo le božja iskra. In kdo nam je dal razuma, da moremo spoznavati Boga in svoje dolžnosti do njega? Gotovo Oni, ki nas je ustvaril po svoji podobi ter storil človeka malo manjega od angelja. Kdo je v naše srce ucepil glas, ki nam govori v sredi največje pozemeljske vihre: znaj človek, da ti nisi samo pusti zemeljski prah, ampak da si zajedno državlján dveh svetov in kakor tak pozvan na večno popolnost in blaženost. Oni, ki veli: potegniti hočem kamenito srce iz vašega telesa, in dati vam hočem srce iz mesa ter položiti novega duha v vas, da bodete hodili po mojih uredbah. Pobožnosti pristoja sodba, koja ločimo pravo pobožnost od nečiste in licemerne; a ta sodba je dar božji. Za nabožnost zahtevata se ljubav in svobodna volja; a Bog je, ki v nas ureja hotenje in izvrševanje. Pobožnost izvira iz čuta hvalečnosti za prejete dobrote: a to čutstvo in te dobrote daje nam zopet Bog, v kojem se gibljemo, smo in živimo. Pobožnost mora imeti hrane, koja jo krepi in vzdržuje, a taka hrana je vera — dar božji. Da bode naša pobožnost tudi drugim v vsodbujó na dobra dela, v to svrhu dal nam je Bog jezik, ude in druge premnoge darove, kojimi kažemo svojo hvalečnost in skažemo Bogu hvalo.

Vse to moramo reči tudi o narodnosti. Narodnost je cvet in duh naroda, ona obseza vsa

narodna svojstva in običaje, narodne prednosti in darove, po kojih se narod od naroda deli in razlikuje. Narodi so različne veje z velikega debla človečanstva. A to delo je ustvaril, zasadil ter razdelil na toliko in toliko vej Oni in isti, ki je daroval temu svetu deblo vere. Narodi so različne šole za vzgojo človeštva, Bog je njihov utemeljitelj in njihov učitelj. Narodnost postaja in se razvija po uplivu podnebja in kraja, v kojem stanuje narod, vsled česar sta drugačna pobožnost in narodnost v mrzlih krajih, severnih narodih, in zopet drugačna v ognjenih, južnih. A podnebje in naseljevanje je zopet delo Onega, ki je ustvaril od jedne krvi ves človeški rod, da prebiva po vsem licu zemlje. Najznameniteja dika, najdragoceneje svojstvo, najjasnejši pečat narodnosti je jezik, ki ga govori narod: a dar jezika je, kakor veli sveto pismo, — od Gospoda. Narodnost ne obseza v sebi samo jedne minute, jednega leta; ampak mnogo stoletij, prošlost in bodočnost: a gospodar časa je Oni, o kojem pravi prorok, da preminja čase in trenutke, da postavlja in odstavlja kralje, ter da je v Njem tisoč let kakor jeden dan. Narodnost je odvisna od one usode, onih vojn, porazov ali zmag, koje je narod sam preživel, a usoda narodov je v rokah Onega, ki biva v nebesih in govori: zakaj se narodi dražijo, a ljudje izmišljajo nečimurne stvari. Je narodov in ljudij, kojim je Bog v gotovih časih vzkračal milost, da bi nabožnost in narodnost cveteli med njim, kakor veli sv. pismo: kogar hoče, strdoglavi; temu nasproti je drugih, kojim to milost deli na osobit način, ko pošilja k njim svojih odposlancev, prerokov in učiteljev, vodij in vladarjev, modrijanov, zmag in mnogih ugodnih okolnosti, koje ga povzdigajo na tako visoko stopinjo popolnosti in slave, da se na njem izpolnjuje obljuba sv. pisma: mrak pokrije zemljo in tema narode; a tebe obsije Gospod in slava njegova se pokaže nad teboj in narodi bodo prihajali k tvoji svetlobi.

Ako torej vera in narodnost in njiju cveta, pobožnost in narodnost, prihajajo od Boga, potem je jasno, da imati obe jeden izvor, da sti hčeri jednega očeta, a med seboj sti rojstni sestri.

ta čarobni in tajni kot. Iz reber, nad glavo je vzrasla tisočletna šuma, kjer ni solnca ni svetlobe. Više nad njimi pa so se bliskali v solncu večni snežniki kakor ogromni srebrni varuhi proti tuji besnosti. Zdaj smo priveslali do družega kraja jezera. Ribič naju je vodil v stoletnem hladu na goro. Hodil je in molčal, molčal in hodil. Tu ni bilo nobene poti. Le burja je napravila med gozdnimi drevesi revno stezo. Po šumi se je razlegal grom, listje se je treslo. Dalje ne moreš. Visoka stena je počila pred teboj, a sredi temne in gladke stene pada iz visočine gromč in sijajen slap in se meče v globočino, v kamenito kotlino. Misliš, da je srebro. Strah te pretresa. Kako pa ne! Vsaj tudi ono cvetje in drevje okoli slapa se tresse od straha. Zdaj je zasvetilo tudi solnce nad goroj. Milijon biserov zasvetilo se je v zraku, milijon kapljic miglja na cvetju in drevju kakor zvezde. Zakričal bi, ali okamenel si. Krasota je to in strahota. To je Savica, mlada Sava. Srebrna, šumé se, kípé se meče med gozdno šumo prek razmravljenih skal, besna vali se v Bohinjsko jezero, in teče iz njega proti jugu — jugu. Tu sem čital Prešernov „Krst pri Savici“, tu sem ga občutil do dna srca, do dna svoje duše. Sveti strah mi

2. Pobožnost in narodnost sti sestri, ker paga njati in raseti v plemenitih srcih.

Obema je jeden in isti zasejatelj, seme njihino je nebesko, ali tla in zemlja, na koja pada ono, stajako različna. Pobožnemu človeku poganja vera vse njegovo življenje; Bog mu je najveća slast in radost, med tem ko razkošen človek, udan grehu, ne pojmi teh vzvišenih stvari, polnih duha božjega, in se nerad druží z Bogom. Kakor telo zahteva hrane in pijače v okrepilo, tako samo bolje in plemeniteje duše smatrajo za duševno potrebo, da svoje misli in srce pogostoje obračajo Bogu. Samo oni, ki spoštujejo krepost, zmožni so, da se jim priljubi pobožnost. Taki radi zapušćajo sem pa tja posvetni vrišć in motrijo v samoti skušenim srcem vzvišene stvari, da v njih slave Boga in njegova veličastna dela; tako delajo sosebno tedaj, kadar se morajo zaresno boriti za resnico ali pa odbijati zlobne napade od sebe. Samo bolje roke ljudje izbirali so si od nekđaj in si izbirajo še danes Boga za najvernejega prijatelja, svetovalca, tolažitelja in pomočnika skozi vse svoje življenje. Pobožnost je iskra božja, a ona se more užgati in razplamtiti jedino v srcu, ugajajočem in sličnem Bogu.

Tako je tudi z narodnostjo. Narodnost je velika in vzvišena misel, koja nosi v svojem srcu ves narod; zato si jo morejo prisvojiti, žnjo in zanjo živeti — samo velike in vzvišene duše. Zato vidimo tudi, kako malo je takih, ki bi svoj narod ljubili prav in iskreno; med tem ko je premnogo tacih, ki ne mislijo in niti ne marajo za narod, kojih ničesar narodnega ne more ohrabriti in vznesti. To je vzrok, da se bolj in bolj širijo dvoličniki in brezznačajneži, ki so pripravljeni pritisniti se kojemu-koli narodu, dokler ne postanejo ničle, hudodelci in izdajice svojega lastnega naroda in svoje domovine. Pravi narodnjak mora bolj ljubiti splošno dobro, kakor svojo osobno ugodnost, narod bolj nego sebe, a to je mogoče samo plemenitejim duhom, kajti navadni ljudje smatrajo za najviši cilj svojega življenja — kruh in mir. Sebičnež ima tesno srce, narod se ne more namestiti v njem; lakomnik in skopuh imata nizke misli in kratke

je pretresel telo. V veličastnem zavetju so bili Slovenci zadnji boj proti tujemu nasilju, pod tem svetim žrtvenikom je padla zadnja žrtva svobode, krv iz njihovih src se je mešala z bučenjem slapa v obupni klic: „Na tleh leže slovanstva stebri stari“. In gora je zatrepetala od groze. Poleg mene in Alberta je stal ribič, dolzega, kamenega lica, visok kakor gora, gledaje v donečo peno. Ni-li to praunuk onih, ki so izgubili tukaj glavo? Dá, gotovo je. Vsaj taki so bili tudi oni. Duša nama je omedlela od svetega šumenja. Tu sva izpraznila kupico čiste „žive“ vode, tu sva se pobratila vnovič, prisegla večno zvestobo Slovanstvu, a visoko nad nama je sipal slap svoj kristalni biser. Bilo je, kakor da bi videla zlato meglo, a skozi da sije lepo lice slovenske vile — lice deklice Neže. Nemo in otrpnelo naju je gledal ribič. Misli je najbrže, da sva znorela. Ali ni ognja v njegovem srcu? Iskra je, iskra! Samo da popihne veter in iskra bo gorela plamenom. A mi dva sva bila prekrščena, rešena, prava deca svojega roda.

(Pride še).

PODLISTEK.

20

Karanfil s pesnikovega groba.

Hrvatski spisal Avgust Šenoa; poslovenil Cvetko.

A dalje, dalje, klicalo nama je nemirno srce — in šla sva dalje v pusto, divje gorovje, v zeleno pustinjo — kjer ni ljudskega glasu. Preko Bohinjskega jezera nosil naju je ribičev čoln. Voda je čista kakor steklo. Solnce se vpira na dno igraje rumenim peskom. V globini vidiš, kje počiva drevo, kje leži gorostasen siv kamen, kje plove brza postrv. Tajnim šumom pljuska voda ob čoln. Ribič sedi, ribič vesla, ribič molči. Vidi se mu, da mu sta kumovala veter in burja, da mu je grom prijatelj. Čudno čutstvo te spopada in nagiblješ se k vodi in vprašaš drevo in vprašaš kamen: „Kje je vila, čudna, čarobna, slovanska vila? Sedi še tukaj na dnu steklenega jezera, ko mesečina trepeče na mirnih valovih? Se-li joče, ali peva, ali je umrla? Je-li?“ A iz sijajno bliščéce se vode nasmehnilo se mi je milo, deviško — Nežino — lice, in srce mi je vskliknilo: „Živi vila, ah živi!“

Visoki, strmi, temni vrhovi so se vzdigovali okoli nas, kakor mračna divja vojska, katera čuva

roke, narod in narodnost sta za njega visoki in oddaljeni stvari. Lakomen in plašljiv človek ima tisoče vsakovrstnih dvomov, izgovorov in pretvez, ko bi trebalo pokazati zaresnost in neustrašljivost; dočim slabo izobražen in razsvetljen človek ima le omejen razum: nima pojma o narodnem blagostanju, o narodu in o narodnosti; a česar ne poznamo, po tem tudi ne moremo težiti. Ako pogledamo človeka, jezičnega in oholega vidimo, kako raje govori tujim jezikom in kaže tuje običaje, svoje in svoj narod pa prezira. Priliznjeneč, ki se usiljava vsem strankam, pa tako ni ne kuhan in ne pečen in ne koristi prav nikomur. Torej tudi o pobožnosti in o narodnosti velja ono, kar je rekel Gospod v prispodobni o sejanju semena, da je jedno palo kraj pota in je bilo pogaženo, drugo na kamen, in se je izraslo ter posušilo, drugo v trnje in je bilo zadušeno, drugo v dobro zemljo, ki je, ko je vzraslo, doneslo stoternega sadu. (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 31. avgusta 1896.

„Neue Freie Presse“, primorski Italijani in pa prihodnje državnozbornske volitve. Dunajska Židinja objavila je v svoji številki dne 29. min. m. zanimiv članek o pripravah in kombinacijah, ki se pojavljajo v italijanskem taboru gledé na prihodnje volitve v državni zbor. Umevno je, da iz vsake besedice, ki jo je izustila zaveznica italijanskih židovsko-liberalnih in radikalnih elementov na Primorskem, veje preserčna simpatija do laškega življa in mržnja do slovanstva. Med ostalim pravi „N. Fr. Pr.“: „Nekaj časa sém bavi se vse „narodno“ (t. j. laško) časnikaštvo Istre, Trsta, Goriške in Dalmacije živim interesom s prihodnjimi volitvami za državni zbor, naglašuje potrebo, da se zasnuje italijanski klub ter da se ima zatorej opustiti politika astenzije.“

Poseben odbor od „Associazione progressista“ nameruje sklicati prve dni septembra meseca politiški sbod progresovske stranke, kojega shoda se udeležé tudi politiki drugih italijanskih pokrajin. — Ni dvomiti, da se sklene v tem smislu, da se je udeležiti volitev. V progresovih krogih se nadejajo, da se bode možno medseobno popolnoma sporazumeti v oči-gled slovan-ski poplavi (!), ki se razširja bolj in bolj. Pač je res, da bode trebalo mnogo dobre volje, da se složijo mnogoštevilni in raztrešeni lokalni interesi. A tudi osebna vprašanja izzovejo srdit boj. Toda o tem pride malo ali nič v javnost, ker je v progresovi stranki dobra disciplina.

Kompromis z italijansko konservativno stranko se ne nameruje. (?) Tudi z ozirom na prihodnje volitve za mestni svét in deželni zbor so potihnili glasovi gledé na sporazumljenje teh dveh strank. Ako pa se hoče vpoštevati one ideje, ki so na površju v „zadrugi progressa“, mora se soditi, da se bode o prihodnjih volitvah nastojalo okrepiti radikalne in intransigentne elemente*.

Ni vredno odgovarjati na staro frazo o slovenskem navalu, kajti vemo vsi, de le gospodoželjnost in narodna nestrpnost sta tisti motor, ki goni dejanje in nehanje italijanskih srditežev. Ne obramba, ampak napad je znak vse italijanske borbe. Ako „N. Fr. Pr.“ poučuje svoje čitatelje drugače, potem — laže. In s tem se je pokazala vredno svojih tržaških zaveznikov in prijateljev. Naše „konservativce“ pa bi jim privoščili od srca: kar je združeno faktično, naj se združi še formalno.

Premembe sistema trebamo mi v Avstriji. Raznesla se je bila govorica — zlasti nemškona-cijonalni listi so širili isto — da bode deželnim glavarjem za Štajersko zopet imenovan bivši minister, gr. Wurmb- r a n d. To pa zato, ker je isti baje priljubljen tudi Slovincem in bi se tem potom potolažili tudi ti poslednji. Seveda nam je gospod Wurmb- r a n d takov prijatelj, da nas Bog varuj takih zaščitnikov. Vse to natvezanje prijateljstva do Slovincem je goli humbug in prosta laž, proračunjena le v ta namen, da pride na mesto deželnega glavarja koji mož najhujše barve. Toda iz tega, da je hujših nasprotnikov naroda slovenskega nego je grof Wurmb- r a n d, ni dopuščeno sklepati nikomur, da je ta gospod prijatelj Slovincem. Mi prepuščamo iz vsega srca tudi tega „prijatelja“ svojega — nemški gospodi na svobodno razpolaganje. Sploh

pa nam Slovincem ne more koristiti ni malo morebitna osebna ljubeznivost in koncilijanca kojega državnega dostojanstvenika. Mi poznamo te ljubeznjive gospode prav dobro! Oni govore mnogo in ljubeznjivo in obžalujejo neizrečeno, da ne morejo ustreči — in navadno ne morejo — tej ali oni naši želji, ter menijo, da odklonitev ne boli, ako jo povije v velik omot uljudnosti. In mi niti ne štejemo v zlo takim ljubeznjivim gospodom, da nam ne dajo ničesar drugega nego lepih besedij. ne dajo, ker ne morejo dati, ker jim je zistem na potu. Zato pa moramo dati popolnoma prav dopisniku praške „Politike“, ki pravi, — govoré o štajerskih razmerah — da zgolj sprememba v o s e b i ne bi mogla pripraviti štajerske Slovence, da bi zopet ustopili v deželni zbor. Slovinci zahtevajo primerne zastopstva v deželnem odboru, da bodo mogli nadzorovati upravo dežele. Ako imajo kranjski Nemci tako kontrolo, potem jo morejo imeti tudi štirski Slovinci. — V to pa, da se ugoti tej več nego opravičeni zahtevi naših rojakov na Štirnem, treba onega, kar povdarjamo mi vedno in vedno: premembe v zistemu. Tu pa tam menijo, da smo mi tržaški Slovinci nasprotniki te ali one visoke osebe in da bi kar skakali od samega veselja, ako bi se odstranila dotična oseba. Kdor tako misli, slabo misli — saj nismo otroci. Mi imamo osebe pred očmi le v toliko, v kolikor so iste nerazdružno spojene z zistemom, za osebe kakor take se ne brigamo nikakor. In sovražimo tudi ne nikogar, ker nam tega ne dovoljuje naše krščansko mišljenje. Le stranka, ki stremi za osebnimi ugodnostmi, kakoršnih morejo dati osebe, le taka stranka smatra osebna vprašanja najvažnejim. Mi nismo taka stranka. Mi smo stranka, ki se borimo za stvar in zato imamo pred očmi vedno le stvar. Naših stvarij pa ne morejo obrniti na bolje posamičniki, nego do ugodnega preobrata more priti le po temeljiti premembi zistema, duha v kojem se vladajo Slovani! Tako je in ne drugače!

Kaj se je godilo? Rim-ska „Tribuna“ prinaša senzacionalno vest, da je glasom vojaškega naredbenega lista od 29. m. m. bivši vojni minister general Mocenni stavljen v disponibiliteto. Vzrok tej strogi odredbi, pravi omenjeni list, iskati je v nekaterih dogodkih, ki so se pojavili povodom potovanja generala Mocennija po Avstro-Ogerski.

O teh „dogodkih“ objavili smo svoječasno v svojem listu senzačen članek. Posledica teh „dogodkov“, jasneje rečeno: demonstracij tržaško-poreških italianissimov v proslavljanje italijanskega generala Mocennija, pojavila se je — s kaznovanjem neprevidnega Mocennija. Ako pa je italijansko vojno ministerstvo našlo povoda za tako strogo postopanje proti Mocenniju, moralo je imeti za to postopanje vsakakor jako podlago, koja pa je moglo dobiti le od avstrijske strani, o stvarih, ki so se dogodile faktično. A o vsem tem naši oficijozni in poluoficijozni listi niso znali povedati ničesar, dasi jim nasprotno nikdar ne usahne vreclec gostobesednosti, kadar gré za — ovadbo kojega še tako nezatnega, navadno namišljenega greha, ki ga je morda zakrivil koji ekscentričen in nerazsoden Slovan. Takrat kriče o „panslavizmu“, ki preti ugonobiti vso državo, v tem ko so bile odkrite demonstracije irredente zgolj „izkazivanje časti dostojanstveniku iz zavezne države“. Žal, da tudi to pot niso zadele posledice, kakor običajno ne, moralnih provzročiteljev tega antidinastiškega gibanja, ampak — slavljenca. Je-li bode Mocenni hvaležen svojim primorskim „občudovalcem“?

Nove spletke razkralja Milana. Pred par dnevi smo rekli, da prihajajo iz Beleggrada zopet jako čudne vesti. O tem piše „Obzor“: V Srbiji so se poslednje dni odigrale čudne reči, ki se tolmačijo različno. V Belemgradu se je zopet odigrala zarota, o koji se trdi med tem, da je nastala samo v glavi nekih dvorskih in vladnih ljudi. Pravijo, da je razkralj Milan po prvem pobočniku svojega sina, kralja Aleksandra, polkovniku Čiriću, pridobil za-se vojsko in da se hoče s pomočjo iste zopet proglasiti za kralja Srbije, dočim bi se imel njegov sin degradirati na prestolonaslednika. Kraljica Natalija — pravijo — prišla je vsemu temu na sled ter je vse odkrila mlademu kralju Aleksandru, vsled česar je bil polkovnik Čirić odpuščen se svojega mesta (kakor je bilo že objavljeno tudi v „Edinosti“). Istotako se pričakuje, da bodo odpuščeni še trije generali

in nekoliko družih dvornih dostojanstvenikov. Polkovnik Čirić je v resnici veren privrženec razkralja Milana in kraljica Natalija je radi tega že dolgo delala na to, da pade ta polkovnik. Povodom neke dvorne svečanosti dala je ona razbiti pisalno mizo Čirićevo ter si na ta način prisvojila korespondencijo kralja Milana na sina Aleksandra. Med najdenimi pismi bilo je tudi takih, ki težko kompromitujejo polkovnika Čirića in druge osebe na dvoru. Na podlagi teh pisem je bil odpuščen Čirić. Istotako bode odpuščen kraljev tajnik, dr. Miličević, ki je tudi pristaš Milanov. Dr. Miličević in Čirić bila sta glavni opori mladega kralja, ko je dne 1. aprila 1893 leta isti izvel svoj državni prevrat. V Belemgradu govore, da razkralj Milan skoro zopet prevzame vladu. Ko se je Milan leta 1889 odrekel kroni in je to avstrijski poslanik grof Hengelmüller živo obžaloval pred kraljem, je rekel Milan: „Moj ded Miloš se je odrekel dvakrat in Srbi so ga dvakrat pozvali nazaj. Srbi pridejo zopet tudi po-me“. V Belemgradu vlada velika razburjenost, slična kakor je bila 1. aprila 1893 pred abdikacijo kralja Milana. — Treba seveda čakati, da vidimo, da-li so te vesti osnovane ali ne.

Revolucija v Carjemgradu. Včeraj ni bilo nikakoršnega službenega poročila o dogodkih v Carjemgradu. Le zasebna, pomanjkljiva poročila javljajo, da je nastal predsinočnem (29.) zopet velik strah v predmestju Galata. Turki so namreč naskočili na neko hišo blizu otomanske banke, iz koje hiše je bil nekdo ustrelil. Turki so jeli streljati v okna tega poslopja.

Merodajni krogi sodijo, da odstopi vojni minister vsled sedanjih dogodkov. Govori se, da pride na njegovo mesto — odstavljene gubernér Krete, Abdulla paša. (!)

Iz Plovdiva poročajo, da je carigrasko policijsko ravnateljstvo dobilo nekako spomenico armenskega revolucionarnega odseka, v koji se javlja, da prične revolucionarni odbor z nova svoje delovanje z vsemi silami in vsemi svojimi sredstvi, ako v dveh urah ne konča klanje nekrivih. Isto se je sporočilo odposlancem velesil, ne da bi se znalo doslej, s kojim vspehom.

Različne vesti.

Občni zbor pol. društva „Edinost“ minolo nedeljo bil je presijajna manifestacija toliko po kakovosti udeležnikov, kolikor tudi po številu istih. Zastopani sta bili pokrajini Trst in Istra, po malone vseh njihju državnozbornskih in deželnozbornskih poslancih, zastopana je bila Goriška po dveh odličnih poslancih, zastopana sta bila Trst in okolica po lepem številu rodoljubov, in zastopana je bila Istra tudi po lepem številu seljakov-značajev, — to pa celó v radostno presenečenje vseh udeležencev — iz takih krajev, koje smo smatrali že izgubljenimi. Bila je to manifestacija zavesti o nevarnosti, v koji se nahajamo, bila je manifestacija žive brige za duševni in gmotni napredek naroda, bila je presijajna manifestacija za mir in slogo med nami, za ljubezen med stanovi. To ste morali čuti vihar, ko je vskliknil dr. Laginja nekako tako-le: *Mi pokrajinski Slovinci in Hrvatje moramo se svojim moralnim pritiskom zaustaviti bratomorni boj v Ljubljani in v Zagrebu!* Sploh je dr. Laginja govoril tako, kakor zna govoriti le ta — dr. Laginja. Priprosto, zlivalo se je z duše v dušo.

Duh rodoljubja, duh poštenja, duh dobre volje je prešinjal to skupščino in zato je bil vspeh toli sijajen, kakoršnega menda pol. društvo „Edinost“ še nima zabeleženega v svojih analih. Ta shod je dokazal, da Slovinci lahko zborujemo o tisočih stvarij, ne da bi se pripravili med seboj. Na tisoče, pravimo, kajti, da ni predsednik posezal energično vmes, zborovali bi bili do večera. Saj je še tako zborovanje trajalo nad 4 ure; a na nikomur ni bilo opaziti, da bi se bil naveličal in utrudil. Še potem, ko je predsednik zaključil zbor, ostali so zborovalci še dolgo v dvorani v prijateljskih pogovorih. Bilo je tako, kakor smo želeli. Ukupno poročilo priobčimo v jedni prihodnjih številki; morda za prihodnjo nedeljo.

Cesarjeva pohvala. Nj. Vel. cesar izdal je povelje na polke, ki so se udeležili velike parade v čast ruskemu carju, v kojem povelju izraža Svojo živo zadovoljnost na vedenju in lepi zunanjosti vojaštva.

Še ruska odlikovanja. Razven že objavljenih odlikovanj podelil je ruski car še naslednja odlikovanja: ministru Fejervaryju red Belega orla, og. ministru Danielu red sv. Ane I. razr., poveljniku voja baronu Uexküllu red Belega orla in načelniku odseka v ministerstvu za zunanje stvari Szécsenu red sv. Stanislava I. razr.

Jednakopravnost na Goriškem. „Agramer Tagblattu“ pišejo z Goriškega: „Slovenski poslanci deželnega zbora goriškega izročili so ob zaključku zadnje sešije deželnemu glavarju grofu Franu Coriniju razsežno spomenico gledé svojih željâ in pritožeb v narodnem obziru. Kako je deželni glavar upošteval vsebino te spomenice, to dokazuje ravnokar izdano poročilo o deželnem zasedanju 1895-1896, ki je, ako ne pošteujemo govorov slovenskih poslancev, sestavljeno iz ključljive v italijanskem jeziku. In to vzlic dejstvu, da Slovenci sestavljajo veliko večino prebivalstva v tej pokrajini; seveda to dejstvo ne more priti do izraza v deželnem zboru vsled volilne geometrije, ki je v uporabi. Zanimivo je dejstvo, da od 24 interpelacij, ki so jih uležli slovenski poslanci v zadnjem zasedanju, je veljala polovica slovenski šoli v Gorici. Nadejamo se, da slovenski poslanci ne utaknejo mirno v žep tega zapostavljanja njih jezika v oficijelnem deželnozbornem poročilu.“

Šolsko leto. Mi smo že nedavno v posebnem članku govorili o dolžnostih, ki vežejo naše stariše ob začetku šolskega leta. Ker pa vemo koli intenzivna je skrivna in zavratna agitacija od strani poznanih krogov, da, zlasti po naši okolici kolikor le možno slovenskih otrok zvabijo v laške vsporednice, opozarjamo naše rojake na opomin, ki ga je priobčila „Soča“ od minolega petka svojim goriškim rojakom. „Soča“ piše med drugim:

„V Gorici še nič ne vemo, kako bode s slovensko šolo. Ali jedno moramo imeti vedno pred očmi, da: niti jeden slovenski otrok ne sme iti v laške šole! Rojaki, vsakdo naj stori v tem pogledu svojo sveto narodno dolžnost; vsakdo ima še kakega sosedo, znanca, prijatelja, ki je potreben nekoliko poučila ali vspodbuje. Na delo.“

Tem besedam nimamo ničesar pristaviti, ampak kličemo tudi našim tržaškim rojakom: Pojte in storite tudi Vi tako! Pojte in ravnajte se po tem navodilu, da bode mogel reči sleherni zavedni rodoljub: toliko in toliko zavednih duš sem rešil narodnega pogubljenja!

Italijanska šola v Šplitu. Že leta detajo splitski italijanaši na to, da bi se v Šplitu zasnovala ljudska šola italijanskim učnim jezikom. Ker so oblasti vsikdar dokazale, da prošnja italijanašev ni podprta tolikim številom starišev, kolikor zahteva zakon, bila je odbita. Te dni pa smo čitali v tržaških novinah, da je minister nauka naložil deželnemu šolskemu svetu v Zadru, naj se v Šplitu zasnuje ljudska šola z italijanskim učnim jezikom in novine izražajo na tem svoje posebno zadovoljstvo. Ako je ta vest resnična, potem provzroči ista po Dalmaciji veliko ogorčenje, in naj si bode tudi, da je ista le oblog na italijansko rano zaradi hratskega gimnazija v Zadru, ali pa, dâ je — tako meni „Obzor“ — predhodnica slovenski šoli v mestu tržaškem. Taka je naša politika. „Mi pa mislimo — tako nadaljuje omenjeni list —, da vest ni resnična, da gre tu za kako naredbo, ki izgleda na prvi mah ugodna za italijansko prošnjo, med tem ko konečno ne pride do take šole. V ostalem ne smemo pozabiti, da se je pod prvim ministerstvom Gautschevim ustanovila italijanska šola v Trogiru, ki se je pa pozueje zopet odpravila vsled odločnega odpora vseh činiteljev, posebno pa deželnega zbora, ki je šoli vzkratil potrebne stroške. Čakajmo, da vidimo.“

No, ako ta vest — ali resnična ali neresnična — ogorčuje dalmatinske Hrvat, vzbujajo pa v nas čudne čudne misli. Mi vse teh stvari ne moremo spraviti v pravi sklad se svojim razumom, sè svojimi morda primitivnimi nazori o doslednosti. In na vse zadnje je doslednost lepa čednost tudi pri — gospodih ministrih. V Ljubljani je bil dobil občinski zastop tako jasen in odločen ukaz, da se je morala snovati tam nemška šola kar s pamno silo, italijanska klika v Šplitu naj bi dobila tudi svojo italijansko šole ... a Slovenci tržaški čakajo še sedaj na rešitev svoje prošnje, tako stare že, da je doživela druge ministroyanje ekscelence,

g. ministra Gautscha!!! Kako ta gibčnost in okretnost v prid ljubljanskim Nemcem in nemškutarjem ter splitskim italijanašem? A kaka — kako bi rekli. da bi bilo najbolj prav — nepremičnost z ozirom na tržaške Slovence! Mar so splitski italijanaši — prosimo za zamero, ako bi se to naše vprašanje videlo morda nedelikatno — veče važnosti za državo, nego pa naš živelj na tržaškem ozemlju?! Mi bi rekli — prosimo pa zopet oproščenja, ako se motimo v svojih najvnih nazorih —, da je tržaški Slovenec vreden vsaj toliko kolikor splitski italijanaš!! „Obzor“ izjavlja možnost, da je italijanska splitska šola morda predhodnica tržaški slovenski šoli. Mi pa menimo, da se je tu nekoliko pomešal kronologični red, kajti naše uverjenje nam pravi, da tržaška slovenska šola bi morala biti že stara predhodnica marsikoji drugi italijanski in nemški šoli v teh naših kronovinah. Ali ker se svet že tako čudno suče, ker je menda celó božja narava skočila nekako iz starih ojnje, ker se že vsi ljudje trudijo, da jim je postopanje čim nerazumljiveje, spoprijazniti se hočemo tudi z mislijo, da smo tržaški Slovenci za splitskimi Italijani — da bi le prišla vrsta enkrat na nas! In tolažiti se hočemo s pregovorom: Meglio tardi che mai. Ali dolgo se ne smeje obojavljati gospoda tam gori ne Dunaju, kajti morituri ne morejo dolgo čakati.

Z občnega zbora družbe sv. Cirila in Metoda. Zaključek krasnega poročila tajnikovega se je glasil: Slavna skupščina! Že iz teh črtic ste posneli, da si je vodstvo resno prizadevalo, našo družbo obdržati na dosedanji stopinji ugleda in priljubljenosti mej narodom slovenskim, kakor v preteklem desetletji. — Prvo desetletje bilo je odmenjeno v to, da smo sploh osnovali kaj zavodov in učilišč ter tako dokazali merodajnim faktorjem in vsemu svetu, da je v obmejnih krajih dokaj slovenske mladeti, kateri se krati natorna pravica vzgoje v materinem jeziku. — In tu s ponosom beležimo uspeh — kajti štrevilo 15 društvenih zavodov (dasi dva začasno prenehata) je gotovo častno za naše borne razmere. To doseči je bilo mogoče le z združenimi močmi, kakor so se v istini osredotočile prav v naši družbi; kajti vodstvu so šli na roke, kar beležimo z vso hvaležnostjo, možje in dostojanstveniki, ki so s svetom in dejanjem vodstvo napotili, da se je odločilo za najpripravniši način v dosego družbinih smotrov.

V drugem desetletju bo družbino vodstvo brez dvoma moralo svojo pozornost obračati osobito v to, da se konsolidujeta dva glavna šolska zavoda v Trstu in Velikovcu, za kar bo treba še veliko denarnih žrttev, katere bo naš narod donasal, vedoč, da se tu gre za njegov naraščaj, za njegovo bodočnost.

Predno sklenemo, še jedno pojasnimo! Najdejo se tudi med Slovenci neverni Tomaži, ki nočejo umevati čistih namenov naše družbe in jo mečejo v jeden koš z „Lega Nazionale“, „Deutscher-Schulverein“, „Katholischer Schulverein“. A nič bolj neopravičenega nego to. Kdor le nekoliko spremlja javno delovanje dveh prvoimenovanih društev, razvidi, da je mej njima in mej družbo sv. Cirila in Metoda razloček kakor noč in dan. Tam je le zgoli napad. Pod krinko človekoljubnih namenov vabijo vsvoje zavode in rodne otroke, da bi jih vzgajali za slovenske janičarje. Severni neprijatelji bi radi po naših gomilah dozidali „most do Adrije“; jugozahodni sovragi pa bi radi zemljo, ki je naša last že nad 1300 let, vzeli našem rodu ter je odrgali tudi od naše starodavne Avstrije, katere najzvestejši zaščitnik na jugozahodu jo uprav naš krepki narod. — Sorodniša je naša družba z zadajeimenovanim „Kath. Sch.“; nekaterim je ta tudi uzor za našo družbo. A i ne pomislijo da je naša družba bila prej nego „Katholischer Sch.“ in da se organizacija naše družbe opira na naše slovenske razmere. „Kath. Sch.“ se bori le za konfesionalne šole, ker so se Židje s svojim interkonfesionalnim zakonodavstvom urinili tudi v krščansko šolstvo in si tako podjarmili kristijane, — ne bori se pa za narodnost, ker nemška itak ni nikjer, najmanj pa na Slovenskem v nevarnosti. A naša družba se ne bori samo za versko šolo prav v zmyslu katoliške cerkve, nego tudi za narodni, za slovenski značaj naših šol. In to ni nikak pretiran nacionalizem; to je le zahteva krščanske pravičnosti: tako v interesu kat. cerkve, kakor naše Avstrije; to je

za nas Slovence vitalno vprašanje. — Mi torej nismo agresivni, mi smo le defenzivni; po vseh krščanskih načelih pa nam je dovoljena samoozbramba, in če se ne bomo branili mi, kdo pa nas bo? — Mi smemo in moramo klicati našim neprijateljem: Spolnjujte 7. zapoved Božjo Vi, kakor jo mi — pustite, kar je našega, mi ne želimo Vašega!

V očigled tem neutajljivim dejstvom: ali naj Vas, čč. skupščinarji, še opominjamo k vztrajnemu delovanju?! Vaša navzočnost že nam je priča, da Vaša srca goré za stare ideale slovenske — o da bi se ta ogenj zanesel po Vas tudi po vseh dolih in planjavah naše mile domovine, da se daleč na okrog srca vнемajo za družbo, katero si je ustvaril narod sam — za svojo mladež, za sebe. In v to svrho Vam kličemo v slovo besede, ki je letos izustil pesnik Vam, slovenske žene, bodreč Vas na domorodno delo za našo družbo:

„Da se ne bo glasilo kdaj: „Nekoč

Žil je Slovan, a je pregnan iz raja.

Zato v bodočnost svojega naroda,

Jedini družba nas Ciril-Metoda!“

Slovani. V Evropi je bilo 1890. leta 110 milijonov Slovanov. V sami Rusiji jih je bilo 77,6, v Avstriji 22, v Turčiji in Bolgariji 5,25, v Nemčiji 3, v Srbiji 2 milijona, v Črnigori 250.000, v Rumuniji pa 200.000. Največ je seveda Rusov. Poljakov je v Rusiji 5 milijonov, v Avstro-Ogerski 3,6 in v Nemčiji 2,65, torej skupno 11,250.000. Hrvatov-Srbov je 7¼ milijonov. Čehov je 6 milijonov, Slovakov 2 milijona, Slovencev 1,275.000; Lužičkih Srbov je pa le 300.000. Ako se prištejo še Slovani v Aziji in Ameriki, tedaj jih je nad 120 milijonov. — Slovani smo torej največji evropski narod. Ta zavest naj nas osrčuje za boljšo prihodnost.

„Soča“.

Nesreča na vojaških vajah. V Lipi na Ogerskem dogodila se je te dni grozna nesreča. Topničarji 7. topniškega polka vračali so se baš z vaje domov. Topničar Baumbach našel je o tej priliki na vežbališču kroglo, ki se, izstreljena, ni bila razpršila. Pobraj jo je in ji hotel izvleči užigalnik. Bil je tako nepreviden, da je kadil, vršé ta zelo nevarni posel. Iz radovednosti pristopila sta k Baumbachu vodnik Tipold in topničar Scheffer. Hkrati je bilo slišati strašen pok: iskra iz Baumbachove smotke padla je na užigalnik, krogla se je razpršila, raztrgala Baumbacha na komade in smrtno ranila Tipolda in Schefferja.

Dober odgovor. Li-Hung-Čang, mogočni mandarin in podkralj kitajski, ni se nasrkal o svojem potovanju po Evropi „uglajene kulture“, ampak ohranil si je svojstvo, koje je greh v očeh našega „omikanega sveta“ in smrtni greh v očeh — diplomacije. To lepo svojstvo Li-Hung-Čanga je namreč na Kitajskem visoko cenjena čednost, da človek pové to, kar misli, kar mu je na srcu. — Te dni obiskal je Li-Hung-Čang slovečo angleško umetnico, slikarico mis Mortlock, Kitajski dostojanstvenik zabaval se je z umetnico, poplavitvi jo po svoji navadi z najrazličnimi vprašanji. Slednjič je vprašal kar naravnost: „Gospodičina, koliko ste stara?“ Priletno umetnico spravilo je to vprašanje v veliko zadregu, kajti v nje atelherju bilo je prisotne tudi več druge gospode. Zarudela je, slednjič pa je odgovorila pikro: „Visokost, na Angleškem smatramo kakor znamenje slabe vzgoje, ako kdo vpraša kojega po njegovih letih; sosebno ženskemu spolu ne sme se staviti takega vprašanja.“ — Li-Hung-Čana ta rezka zavrnitev ni zmotila niti najmanj. Velikim dostojanstvom je odgovoril: „To je slaba navada. Pri nas na Kitajskem pa je laskavo, ako vprašamo koga po njegovi starosti. Nihče se ne boji, da bi bil prestar, v ostalem pa se tudi pri vas, baš tako kakor pri nas, bolj spoštujejo stari ljudje, nego mladi.“

Italija in Brazilija. Italijanska vlada je sklenila odposlati bivšega ministra Italije v Braziliji Demartina posebnimi instrukcijami v Rio de Janeiro, kjer naj bode zahteval od braziljske vlade potrebnih odredob v varstvo Italijanov in zadoščenja Italiji.

Vtihatapljen špirit. Predvčerajšnjem na vse zgodaj zjutraj našli so finančni stražniki na dvorišču hiše št. 4 ulice del Rivo, okraj sv. Jakoba, košaro, v koji je bilo 5 velikih mehurjev, napolnjenih špiritom. Stražniki so zaplenili košaro in špirit (35 litrov). Dva moža in jedna ženska so pobegnili, ko so opazili bližajoče se stražnike.

